Oikeusministeriö

Lausuntopyyntö

16.10.2026 VN/3796/2023-OM-107

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Johdanto

Oikeusministeriö pyytää lausuntoanne liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain tilapäisestä muuttamisesta ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Lausuntopyyntö koskee ainoastaan ehdotettua 61 a §:ää koskien turvallisuusperusteista pakkolunastusta sekä elinkeino-oikeutta koskevan säännöksen 3 momenttia sekä esitysluonnoksen liitelakia.

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta oli lausunnolla 18.6.2025 – 15.8.2025. Osa säännöksistä (sopimusasetusta koskeva 32 §, salassapitovelvollisuutta ja julkisuutta koskeva 60 a § sekä elinkeino-oikeutta, eli 11 §:n 1-2 momentti) oli lausunnolla kesällä 2026 osana Ahvenanmaan itsehallintolain uudistusta koskevaa hallituksen esitysluonnosta.

Elinkeino-oikeutta koskevan säännöksen osalta pyydetään erityisesti arvioimaan ehdotetun säännöksen suhdetta Suomen liittymistä Euroopan unioniin koskevaan sopimuksen pöytäkirjaan nro 2.

Esitysluonnoksen sisällöstä ei ole kaikilta osin saavutettu poliittista yhteisymmärrystä (tämä koskee erityisesti ehdotettua 11 § 2 mom.). Yhteisymmärrystä esitysluonnoksen sisällöstä ei myöskään kaikilta osin ole saavutettu Ahvenanmaan maakuntahallituksen kanssa. Neuvottelut jatkuvat. Esitysluonnoksen perustelutekstejä täydennetään joltain osin vielä lausuntokierroksen aikana.

Lausuntoaika on poikkeuksellinen lyhyt asian kiireellisyyden vuoksi. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle 29.10.2026. Lisäksi kyse on täydentävästä lausuntokierroksesta, joka koskee vain yksittäisiä pykäliä. Oikeusministeriö järjestää myös suullisen kuulemistilaisuuden lausuntokierroksen aikana.

(Oikeusministeriön hanke: OM024:00/2023)

Tausta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Ahvenanmaan itsehallintolakia.

Itsehallintolakiin lisättäisiin uusi sääntely valtakunnan lain soveltamisesta kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamiseen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Lisäksi lisättäisiin uusi säännös, jonka mukaan elinkeino-oikeutta ei myönnettäisi, jos toiminnan voidaan arvioida uhkaavan kansallista turvallisuutta. Ennen tällaisen asian ratkaisemista maakunnan hallituksen olisi hankittava asianomaisen valtakunnan viranomaisen lausunto.

Lisäksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi annettuun lakiin lisättäisiin viittaus Ahvenanmaan itsehallintolakiin siten, että siinä otettaisiin huomioon lunastusluvan myöntäjää koskeva ehdotus.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on turvata Suomen kansallista turvallisuutta mahdollistamalla kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastaminen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi myös Ahvenanmaan maakunnan alueella. Julkisen vallan on lähtökohtaisesti tarjottava turvallisuutta koskeva suoja yhdenvertaisesti kaikille lainkäyttöpiiriinsä kuuluville henkilöille.

Ehdotettujen säännösten tarkoituksena on aiempaa paremmin estää muuttuneessa turvallisuustilanteessa kiinteistöjen avulla mahdollisesti tapahtuva vihamielinen laaja-alainen vaikuttaminen Suomessa samalla kuitenkin Ahvenanmaan erityisasemaa kunnioittaen.

Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on toimia jälkikäteisesti tilanteissa, joissa kiinteä omaisuus tai sen omistus voisi aiheuttaa uhkaa Suomen kansalliselle turvallisuudelle. Pääasiallisena tarkoituksena ei siten ole lisätä valtion kiinteistöomistusta Ahvenanmaan maakunnan alueella.

Ottamalla käyttöön maakunnan hallitukselle uusi mahdollisuus hylätä elinkeino-oikeutta koskeva hakemus sillä perusteella, että toiminta voi uhata kansallista turvallisuutta, voidaan tällainen toiminta estää varhaisessa vaiheessa.

Vastausohjeet vastaanottajille

Kuka tahansa voi antaa lausunnon.

Kaksikielisen viranomaisen lausunto on oltava saatavilla myös ruotsiksi.

Lausunto pyydetään ensisijaisesti antamaan vastaamalla lausuntopyyntöön lausuntopalvelun kautta. Ohjeet palveluun rekisteröitymiseksi ja palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelun sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet (käyttäjätuki: lausuntopalvelu.om(at)gov.fi). Ministeriöiden tulee lisäksi tallentaa lausuntopalvelussa antamansa lausunto VAHVA-asianhallintajärjestelmään asialle VN/3796/2023.

Jos lausuntoa ei ole mahdollista antaa lausuntopalvelussa, lausunto voidaan vaihtoehtoisesti toimittaa ministeriön kirjaamoon sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo.om@gov.fi tai postitse osoitteeseen Oikeusministeriö, PL 25, 00023 VALTIONEUVOSTO. Kirjaamoon toimitetussa lausunnossa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/3796/2023. Lisäksi kirjaamoon toimitettu lausunto pyydetään lähettämään esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona Word- tai PDF-muodossa, jotta lausuntoasiakirja ei sisällä tarpeettomia henkilötietoja, kuten yksityishenkilön sähköpostiosoitetta.

Kaikki annetut lausunnot ovat lähtökohtaisesti julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Lausunnot julkaistaan hankkeen julkisilla hankesivuilla (valtioneuvosto.fi/hankkeet, tunnus OM024:00/2023). Yksityishenkilön lausunto julkaistaan kuitenkin hankesivuilla tietosuojasyistä ainoastaan, jos henkilö tätä kirjallisesti pyytää esimerkiksi lausuntonsa yhteydessä tai sen saateviestissä.

Lisäksi kaikki lausuntopalvelussa annetut lausunnot, mukaan lukien yksityishenkilöiden lausunnot, ovat automaattisesti kaikkien nähtävissä lausuntopalvelussa. Ministeriö ei julkaise kirjaamoon toimitettuja lausuntoja lausuntopalvelussa.

Lausunnossa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja. Vaikka yksityishenkilön kirjaamoon toimittamaa lausuntoa ei julkaistaisi verkossa, lausunto on ministeriöltä kaikkien saatavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Aikataulu

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön viimeistään torstaina 22.10.2026.

Valmistelijat

Lisätietoja antavat 19.10.2026-22.10.2026 yksikönpäällikkö, lainsäädäntöneuvos Yrsa Nyman/OM (p. 0295 150 293, yrsa.nyman@gov.fi) ja lainsäädäntöneuvos Janina Groop-Bondestam/OM (p. 0295 150 334) sekä PLM:stä ympäristöneuvos Anu Sallinen (anu.sallinen@gov.fi).

Liitteet:

2026 10 16 Luonnos hallituksen esitykseksi.pdf - Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2026 10 16 Utkast till regeringens proposition.pdf - Utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring och temporär ändring av självstyrelselagen för Åland och om ändring av 2 § i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för säkerställande av den nationella säkerheten

Jakelu:

Ahvenanmaan maakunnan hallitus/Ålands landskapsregering
Ahvenanmaan valtionvirasto/Statens ämbetsverk på Åland
Ahvenanmaan valtuuskunta/Ålandsdelegationen
Keskusrikospoliisi
Maa- ja metsätalousministeriö
Oikeuskanslerinvirasto
Puolustusministeriö
Pääesikunta
Sisäministeriö
Suojelupoliisi
Tasavallan presidentin kanslia
Ulkoministeriö
Valtioneuvoston kanslia
Valtionvarainministeriö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suurpää Johanna
Oikeusministeriö

Englund Kristel
Oikeusministeriö